

BEYOĞLU SENİN

KATILIMINLA BEYOĞLU

Kadın Konfeksiyon İşçileri Saha Raporu

2021

Bu rapor **İstanbul Planlama Ajansı Sosyal Politikalar Ofisi** tarafından hazırlanmıştır.

2021

1. Yöntem

Örnektepe Mahallesi'ndeki konfeksiyon atölyelerinde çalışmış olan toplam 5 kadınla Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nde odak grup görüşmesi gerçekleştirildi. Görüşmecilere Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nde çalışan referans kişi vasıtasıyla ulaşıldı.

Görüşülen Kişiler ve Profilleri

Odak grup görüşmesine yaşları 30-39 arasında değişen toplam 5 kadın katıldı. Görüşmecilerin tamamı evli ve çocuklu kadınlardı. Üç tanesinin üç çocuğu, bir tanesinin iki ve diğer birinin de bir çocuğu vardı. Görüşülen kadınların dördü ilköğretim mezunuyken, bir kişi okuma yazmayı okula gitmeden kendi imkânlarıyla öğrenmişti. Görüşmecilerin tamamı 10 ile 20 yıl aralığında Örnektepe Mahallesi'nde ikamet etmekteydi ve mahalle içerisindeki konfeksiyon atölyelerinde 1 ile 10 yıl aralığında çalışmıştı. Hiçbiri İstanbul doğumlu olmayıp Diyarbakır, Mardin ve Konya'dan evlenerek İstanbul'a göç etmiş kişilerdi. Görüşmecilerin bazıları çocuk sahibi olana kadar, bazıları dönem dönem, bir kişi ise düzenli olarak 10 sene boyunca Örnektepe'deki konfeksiyonlarda çalışmıştı.

2. Okmeydanı'nda Konfeksiyon İşçisi Olma Haline Dair Bulgular

2.1. Konfeksiyon İşçiliğine Dair Ortaklaşan Anlatılar

Odak grup görüşmesinde kadınların konfeksiyon işçiliğine başlamasına dair ortak bir anlatıdan söz etmek mümkündür. Bunlar: memlekette evlenerek İstanbul'a göç etmesiyle beraber eşlerin sürekliliği olmayan güvencesiz işlerde (inşaat, tekstil vb.) çalışması, geçim sıkıntısı sebebiyle kadınların yaşadıkları mahalledeki konfeksiyon atölyelerinde ortacı, ilik, düğme açıcı, overlokçu, serici olarak çalışmaya başlaması, çocuk bakımı veya sağlık sebebiyle dönem dönem çalışmaya ara verilmesidir. Görüşmecilerin tamamının konfeksiyonda çalışmaya başlamasındaki ortak referans eşlerinin hali hazırda konfeksiyon işçisi olması olarak ortaya çıkıyor. Bununla birlikte Okmeydanı'ndaki konfeksiyonlar sezon bazlı (kış, ilkbahar, yaz, sonbahar) üretimin yapıldığı yerler. Sezon hazırlığı sürecinde markaların sezon kreasyonu atölyeye geliyor ve ardından hızlıca satışa sunulabilecek ürün olarak atölyeden çıkıyor. Sezon hazırlığında kadınlar daha çok evlere iş alarak (ilik açma, düğme dikme, seriye ayırma - bedenlerine göre- gibi işlerde) çalışıyor fakat dönem dönem atölyeye giderek de çalışıyorlar. Dönemsel olarak yapılan sezon hazırlığının konfeksiyon işçisi kadınlar için anlamı ise kısa süreli olarak çalışmak, diğer sezona kadar işsiz kalmak veya başka işlerde çalışmak üzere arayışa girmek. Görüşülen kadınların tamamı sezon bitimi nedeniyle şu an konfeksiyonda

çalışmadıklarını belirtirken, 2 görüşmeci çıktıkça apartmanlarda merdiven silme işlerine gittiklerini aktardı. Eşler ise bu ara dönemde inşaat işleri başta olmak üzere çeşitli işlerde çalışıyorlar. Bu bakımdan konfeksiyon işçiliği çalışılan çeşitli işler arasındaki duraklardan birisi olarak ön plana çıkıyor.

2.2. Konfeksiyon Atölyelerinin Koşullarına Dair Bulgular

Görüşmecilere Okmeydanı'ndaki konfeksiyon atölyelerinin durumuna dair de sorular soruldu. Bölgedeki atölyelerin çoğunluğunun kiralardan daha düşük olması sebebiyle rutubetli ve havalandırması olmayan bodrum katlarda olduğu öğrenildi. Ortalama olarak 100-150 metrekare olan atölyelerde aynı anda 15-20 kişinin çalıştığı aktarıldı. Özellikle pandemi döneminde bu kadar kişinin havalandırması olmayan yerlerde çalışmasının sağlık açısından çok büyük risk oluşturduğu ifade ediliyor. Okmeydanı'ndaki konfeksiyon atölyeleri yoğun olarak Şark Kahvesi mahallesinde yoğunlaşırken bu bölgede yaklaşık 200 tane atölyenin olduğu ve Örnektepe mahallesinde 10 civarı atölye olduğu aktarıldı.

Atölye sahipleri sürekli işlerde daha çok erkekleri istihdam ederken, sezonluk gelen işlerde daha çok kadınları parça başı ve sigortasız olarak çalıştırma yoluna gitmekte. Görüşmecilerin aktarımına göre Okmeydanı bölgesindeki atölyelerde çalışanlar sabah 8.30 akşam 19.30 arasında toplam 11 saat çalışıyor. Bu kadar uzun saatler aynı pozisyonda çalışmanın pek çok sağlık sorununa yol açmasının kaçınılmaz olduğu söyleniyor. Atölyelerin koşullarına dair bir diğer dikkat çeken konu ise çalışma saatleri içinde yemeğe erişim. Atölyelerde yemek çıkmazken, çalışanlar genelde öğle yemeklerini ya yanlarında götürerek ya da evleri yakın ise evlerine gidip gelerek yemektedirler.

2.2 Konfeksiyon İşçilerine Dair Sosyo-ekonomik Bulgular

Görüşmeciler tarafından, konfeksiyon atölyelerinde çalışanların genelde sigorta girişlerinin olmadığı ve durumun daha çok kadın çalışanlar arasında yaygın olduğu aktarıldı. Görüşülen 5 kadın arasından eşi atölye sahibi olan 1 görüşmeci hariç diğerlerinin sigorta girişleri hiç olmamış durumda. Sağlık hizmetlerine ise yeşil kart yoluyla ulaşabildiklerini ifade ediyorlar. Atölyelerin koşulları sebebiyle çalışanlar arasında astım rahatsızlığının oldukça yaygın olduğunu belirtildi. Ayrıca uzun saatler aynı pozisyonda oturma sebebiyle bel fıtığının çok yaygın olduğu da dillendiriliyor. Bu bakımdan astım ve bel fıtığı bu alanda yaygın olarak görülen ve meslek hastalığı olarak değerlendirilmesi gereken rahatsızlıklar olarak ön plana çıkıyor. Atölyelerin dışında evlere iş alma da özellikle mahalledeki küçük yaşta çocuğu olan kadınlar arasında oldukça yaygın görünüyor. Fakat evlere iş almanın da ürünlerdeki

konfeksiyon tozu sebebiyle özellikle çocuklar üzerinde ciddi sağlık problemlerine yol açtığı belirtiliyor. Bir görüşmeci evine parça başı iş alırken çocuğunda çıkan toz alerjisi sebebiyle artık almadığını aktardı.

Konfeksiyonda sezonluk çalışan bir işçinin yaptığı işin niteliğine göre (son ütücü, overlokçu, düğmeci, ilikçi, serici vb.) haftalık 500 TL ile 1300 TL arasında değişen bir ücret aldığı aktarıldı. Kadın çalışanlar genelde haftalık 500 TL ile 700 TL arasında yani aylık olarak 2000-2800 TL bir kazanç elde edebiliyor. Bu kazanç ile birikim yapmanın mümkün olmadığı ancak hane bütçesine katkıda bulunabildikleri ifade ediyorlar. Kadın çalışanları kazancı genelde evin harcamalarına (gıda alışverişi, faturalar vb.) ve çocukların ihtiyaçlarına (okul masrafları, giysi, kırtasiye vb.) gidiyor. Görüşmeciler küçük küçük bir yere borçları olduğunu, bankadan ev vb. bir yatırım için büyük krediler zaten alamadıklarını aktarıyor.

Görüşmecilerden eşi atölye sahibi olan 1 kişi haricinde hiç biri kendi evinde oturmuyor. Ortalama 15 senedir Örnektepe Mahallesi'nde oturmalarına rağmen kötü koşullarda kiralık evlerde yaşıyorlar. Ev sahibi olamama durumunun konfeksiyon işçileri arasında oldukça yaygın olduğu ifade ediliyor. Mahalledeki binaların yaşlı olduğu ve mahalledeki eğitim sebebiyle kaydığı, evlerin duvarlarında çatlakların olduğu endişeli bir şekilde belirtiliyor. Ev sahiplerinin evlerin durumuyla ilgilenmediği ve hatta özellikle artık Suriyeli ve Siyahi göçmenlere evlerini oda da kiraladıkları ve daha yüksek kira istedikleri vurgulandı.

2.3. Sosyal Hayat ve Kentsel Hareketlilik

“Mahalleden hiç çıkmıyoruz, çocuklar bir şey görür de ister alamayız diye”

Görüşmecilerden birisi tarafından ifade edilen yukarıdaki cümle Okmeydanı'nda yaşayan kadınların gündelik hayat ritimlerini özetler nitelikte. Alım gücünün düşük olması ve bundan duyulan utanç kentsel hareketliliğin önündeki en büyük engel olarak ön plana çıkıyor. Kadınların sosyal hayatları daha çok mahalledeki komşuluk ilişkileri etrafında şekilleniyor. Komşu ziyaretleri esas sosyalleşme yoluyla, kentin diğer bölgeleri ile kurulan ilişki büyük ölçüde hastaneye gidiş ve nadiren de olsa Eminönü vb. yerlere alışveriş yapmaya gitmek üzerinden şekilleniyor.

Ayrıca kadınların Okmeydanı bölgesinde de çok fazla hareketli olmadıkları anlaşılıyor. Bunun arkasındaki en belirgin sebep ise bölgenin coğrafi yapısı. Mahallelerdeki yokuşların fazlasıyla yorucu olduğu söyleniyor. Ücretsiz halk ekmek hakkı olan bir görüşmeci, tek büfenin

şark kahvesinde olması ve yokuşların çok yorucu olması sebebiyle gidemediğini belirtiyor. Yaşça büyük çocuklar ve eşlerin kentsel hareketliliği kadınlara oranla çok daha fazla. Erkekler iş sebebiyle kentin çeşitli yerlerine giderken, çocuklar sosyalleşmek, okul vb. sebeplerle daha çok hareketli bir yaşam sürüyor.

3. Talepler ve İhtiyaçlar

3.1. Mekânsal İhtiyaçlar

- **Mahalle Pazarı:** Örnektepe pazarının kapasitesi ve konumu en çok şikâyet edilen ve düzenlenmesi talep edilen konulardan birisidir. Pazarın önceki konumuna göre çok daha dar bir sokakta kuruluyor olması özellikle mahalledeki kadınlar açısından bir zorluk ortaya çıkarıyor. Sıkışık bir ortamda çok sayıda kişinin alışveriş yapmaya çalışması sebebiyle çok ciddi bir karmaşa olduğundan bahsediliyor. Haftalık gıda alışverişlerinin pazarın yapısı sebebiyle eziyete dönüştüğünü ifade ediyorlar. Pazarın düzenlenmesi ve tercihen daha ferah bir alanda kurulması temel ihtiyaçlardan birisi olarak dillendiriliyor.

- **Halk Ekmek Büfesi:** Mahalleye yakın tek halk ekmek büfesinin Şark Kahvesi'nde olması yaşayanlar için zorluk oluşturuyor. Halk Ekmek büfesinin Örnektepe Mahallesi'nde de olması taleplerden birisi olarak öne çıkıyor.

- **Yeşil Alan/Park:** Mahalledeki parkların çocuklar için elverişli olmadığı, güvenlik problemi teşkil ettiği ifade edildi. Mahallede daha geniş ve güvenli yeşil alanların kurulması talep ediliyor.

- **Barınma/Evlerin Durumu:** Daha önce de bahsedildiği gibi mahalledeki evlerin eski ve güvensiz olması çok ciddi bir endişe kaynağıdır. Bu evlerin özellikle kiracıların da hakları korunarak yenilenmesi ve depreme dayanıklı konutlar haline getirilmesi en kritik taleplerden birisi olarak dillendiriliyor.

3.2. Sosyo-Ekonomik ve Kültürel İhtiyaçlar

- **Meslek Edindirme:** Okmeydanı'ndaki pek çok kadının güvencesiz koşullarda sigortasız çalıştığı ifade edilirken, özellikle genç kadınların bir meslek sahibi olma istekleri olduğu ifade edildi. Konfeksiyon işçiliği ve merdiven silme dışında, yetenekleri olan alanlarda mesleki yönlendirilmeye duyulan ihtiyaç fazlasıyla belirgin. Örnektepe Mahalle Evi'nin ulaşılabilirliği sebebiyle bu alanda yönlendirici olması önemli görünüyor.

- **Kültürel Aktiviteler:** Görüşmeciler daha önce hiç sinema, tiyatro ve konsere gitmediklerini aktardı. Mahalleliler, mahallede bu tür yapılacak etkinliklere “coşkuyla” katılacaklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı eğlenmeye ve rahatlamaya duyulan ihtiyacı şu sözlerle ifade ediyor: “*Kadınların da gün içinde en az 1 saat eğlenmeye hakları var!*”. Bu tür kültür ve sanat aktivitelerinin geçim derdinin yükünü hafifletecek ve psikolojik sağlıklarını iyileştirecek alanlar olarak değerlendirilmesi gerekli görünüyor.